

kai adatokból is kitünik, mert a 63 a törvényszék által kimondott ítélet közül: tolvajság miatt 39, orgazdaság miatt 6, család miatt 4, az államhatóság elleni ellenszegülés miatt 4, tisztviselők megsértése miatt 4, büntetésre méltó haszonlesés miatt 3, szemérmertlenség miatt 1, sikkasztás miatt 1, és végre házasságon kívül született gyermeknek meggyilkolása miatt 1 ítélet hozatott. Jellemző az, hogy oly sok ítélet közül egy eset sincs arra, hogy súlyos verekedés, testsértés vagy vagyonsértés miatt lett volna valamely nő elítélve, s hogy a 39 a bíróság elé került tolvajsági vád közül van ugyan egynéhány olyan eset is, a hol hamis kulcsok használtattak, de nincs példa, mely azt mutatná, hogy a merény-croszakos betörés által vitetett volna véghez.

A legtöbb bűnös merény elkövetésénél a nő tehát más eszközök által igyekezett célját elérni, mint a physikai erő felhasználása által. Kivételt képez ugyan a négy főnnebb említett eset, a hol a nő physikai erőt is használt arra, hogy a köztisztviselőnek ellenszegüljön és őt hivatala gyakorlásában meggátolja. Ezen eseteket nem lehet azonban valóságos kivételeknek tekinteni, mert az itt felhasznált erő a momentán ingerültségnek következményeül tűnik fel, és így nem bír elég döntő erővel arra nézve, hogy a fentebbi állítást megerősölje.

A bűnös tetteknek egész sora létezik tehát, melyeknek véghezvitelétől a nőt, jelleme visszatartóztatja. A tettek első gondolata gyakran származik a nőtől, és ő igen gyakran főokozója a merénynek, de büne mégis legtöbbször rejtve marad a vizsgáló bíró előtt.

Továbbá már maga a nőnek polgári állása is megvédi őt némiképen a büntől, mert törvény és szokás által kizárva a nyilvános élet zajából, a ház szűk köre rendeltetik neki működése helyéül. Az ő főadata és életcélja a házi ügynek vezetése, a szerzettnak rendezése és e szerzeménynek megőrzése. A szerzés, a ház és család főtartásának gondjai azonban a férfi vállára nehezednek.

A munkának és becsületességnek egyenes útján kívül sok más könnyebb mód is van a szerzésre, és ha a szerzés utáni rendetlen vágy a becsstelenség tévutjára tér, nem kell-e a férjnek rendszerint erre lépni?

A férj törvényszék elé kerül, míg épen a nő az, ki kívánságai és panaszai által a tettet vagy provokálta, vagy daczára annak, hogy férje rossz szándékáról tudomása volt, még sem tett semmit, hogy őt a tett elkövetésétől visszatartóztassa. Gyakran a nő az, ki a tettet pártolja, annak javaiban résztvesz, és tőle kitelhetőleg mindent elkövet, hogy a dolgot elleplezhesse.

A főnnebb mondottakból kitünik, hogy a nyereségvágyból származott törvénytelenések a leggyakoribbak, s ezek motivumai lehetnek: a kényszerítő szükség, haszonlesés, pillanatnyi ingerültség, vagy végre a megrogzött gonoszság. Mi természetesebb tehát mint az, hogy ezen, a bíró tevékenységét leginkább igénybe vevő vétségeknél, a férfi játsza a főszerepet és vele e tekintetben legfeljebb a nem házas nő vetekedik. A nő, kitől az ádáz halál gyakran a család fentartóját, a férjt elragadta, önkeresetre lévén utalva, vagy még talán gyermekei el látásáról is kellvén gondoskodnia, szerez és gyűjt, és a férjhez hasonlóan, keresetét úgy igyekszik szaporítani, a mint épen tudja.

Alkalom, ifjúi könnyelműség, piperevágy, és más kívánságok szoktak igen gyakran azon hidak lenni, a melyeken a nő átlépve, ellenállhatatlanul ragadtatik a bűn örvényébe.

Azon állítást, hogy a nyereségvágy miatt bűnbe esett nők, legnagyobb részt a nem házasok sorába tartoznak, elég világosan bizonyítja azon tény, hogy az ily vétség miatt elítélt 53 nő közül, 31 volt férj nélküli.

Elítéltetett pedig: lopás miatt 25, család miatt 3, büntetésre méltó haszonlesés miatt 2, s sikkasztás miatt 1.

Semmi sem jellemzi jobban a házas nőnek állását, és semmi sem bizonyítja világosabban nézetünk helyes voltát, mint azon tény, hogy az orgazdaság büne miatti 6 elítélés csakis házas nőket ért.

Ezen tény már azért is nagy fontosságú, mert maga a törvény is védelmébe veszi a házas nőt. A legtöbb büntető törvénykönyv azt határozza ugyanis: hogy az elkövetett bünténynek elősegítése büntetés nélkül maradjon, ha a pártoló a bűnösnek fel- vagy leszálló-ágban rokona, testvére vagy házastársa.

Ha tehát sikerül is a vizsgáló bírónak a mintegy coulissák mögött működő nőnek részvételét felfedezni, s ezt egy jogi formába önteni, a törvény mégis a legtöbb esetben védő köpenyét szokta a nő tetteire teríteni. A törvény védő paizsa alatt szokta ő a férj tetteinek gyűnölcsét háborítatlanul élvezni, nem törődve a büntető-törvénykönyvek azon rendeleteivel, melyek más esetben büntetést szabnak mindazokra, kik egy bűnös tettet, önhasznukat tartván szem előtt, pártolásukba vesznek.

Ezeknél fogva tehát nem helyeselhetjük a büntető-törvénykönyvek azon határozatait, melyek szerint a nők részvéte férjük büntetteiben a legtöbb esetben büntetlenül marad; nem helyeseljük — noha a törvény azon szempontból látszik kiindulni, hogy a férj büntetéből származott haszon nem annyira a nőé, mint inkább az egész családé. (Vége következik.)

Észrevételek

a Pestvárosa bel- és külterületére nézve 1868 augusztus 5-én és 6-án megállapított lakbérleti szabályok felett*).

Alig fogja valaki alaposan tagadhatni, hogy nagyon viszonyokra vonatkozó törvényt vagy szabályt minden fenforgó érdekeknek figyelembe vételével, s azoknak a jogosság és méltányosság kívánalmai szerinti lehetséges kiegyeztetésével kell hozni, és ha ez történt, lehet csak reményleni, hogy a törvénynek, vagy szabálynak, mint jogosnak és méltányosnak mindenki készséggel hódoljon; ellenkező esetben a törvény, vagy szabály ellenszenvet, az érdekeknek összeütközésekor ellenhatást fog előidézni, és a perlekedést fogja szaporítani, mit pedig akadályozni, a törvény, vagy szabály főcéljának kell lenni.

Hogy az említett házbérleti szabályokat nem sikerült úgy megállapítani, miszerint az azok által érintett magán érdekek a jogosság és méltányosság alapján kiegyeztessenek, következtetni lehet a napi lapokban azok ellen tett számos nyilatkozatokból, és az azok folytán támadott közingerültségből.

Ha a lakbérleti szabályokat részrehajlatlan kedéllyel vizsgáljuk, ama meggyőződésre jutunk, hogy azokban a bérlőknek, a népesség ugyan szegényebb, de számos részének érdekei nincsenek oly mértékben védve, mint a háztulajdonosoké.

A lakbérleti szabályokban inkább kedvező a háztulajdonosnak, mint a bérlőnek a 4-dik §., melyszerint a lakbér a negyedév (jobbán évnegyed) első napján délutáni 6 óráig fizetendő; az 5-dik §., melyszerint a bérlet megkötésénél az évi bérösszegnek legalább 5%, azaz: öt százaléka foglalóul leteendő; a 6-dik §., melyben a felmondási idő szabályoztatik, és sehol sincsenek a szabályokban megemlítve a feltételek, melyek mellett egy és más részről felmondani lehetne, s így a bérlők

* A kérdéses lakbérleti szabályok legkürivőbb hibái eddig ugyan már orvosolva lettek, de még is czélszerűnek véljük ezen értekezés közlését, mert fővárosunkat követve, bizonyosan hazánk több városában fognak a lakbérleti szabályok átalakíttatni. Szerk.

majdnem egyedül a háztulajdonosoknak önkényére vannak hagyva. A 21. és 34. §§., melyek szerint a bérlő által használandó perorvoslatoknak csak birtokon kívül van helye; a 25-dik §., mely szerint a bérlő köteles a bérlet leteltével az általa kibérelt helyiségeket *színtén* használható karban és *tisztán* átadni; a 25-dik §-nak a javításokról szóló része kapcsolva a 6-dik §-al, mely szerint a javítások, miket a bérlő akár csínosság, akár kényelem tekintetéből a kibérelt helyiségben tétetett, a kibérelt helyiségből való kiköltözés alkalmával minden kártérítés nélkül a háztulajdonos sajátjává válnak.

Nézzük az *említett* §-okat egyenkint.

Hogy a 4-dik §. a háztulajdonosoknak kedvez, tagadhatatlan, s az gyakran a bérlőnek vétke nélkül lehet erre nézve terhes; mert megtörténhetik, hogy a bérlő az évnegyed első napjára délig, vagy estig alaposan várható pénzüsszeget, mit a lakbér fizetésére szánt, közbejött valami véletlen akadály, például: akadályozott közlekedés, vagy postakocsi kirablás stb. miatt meg nem kapta, s ekkor a másként fizetni hajlandó bérlő mit csináljon? segedelmet hol keressen? midőn délután a pénzt kezelő intézetek rendszerint zárva. Vagy az üzásoknál keressen szorongattatásában enyhítést?

Méltán kérdezhetni: vajjon e §-nak megállapításánál kellő figyelembe vétettek-e a bérlő szándokán kívül fenforogható akadályozó események? A felelet mindazok részéről, kik az itt bekövetkező akadályokat méltányolni tudják, bizonyára az leend, hogy nem.

Engedtessek meg a bérlőnek, kinek a 6-dik §-nak rendelete folytán és a háztulajdonosoknak majdnem korlátlan felmondási jogának következtében kötelessége teljesítési minden pontossága mellett is remegnie kell a lehetséges felmondástól, legalább annyi idő, hogy a véletlenség által okozott bajból menekülhessen.

De ha a 4-dik §-t a 8-dik és 9-dik §§-al összetartjuk, az feleslegesnek is látszik. Mert a 8-dik §. mondja: a felmondás mind a bérbeadó, mind a bérlő részéről az évnegyed 14-dik napjának déli 12 óráig teljesítendő. A 9-dik § pedig a 8-dik §-sal kapcsolatban ezt tartalmazza: ha azonban a lakbér nem fizettetett le, a háztulajdonosoknak joga van ezen határidőn túl is felmondani.

Ez utóbbi §§-ok tehát feltételezik ama lehetséges esetet, hogy a bérlő nemcsak az évnegyed első napján, de később (14 nap alatt) sem fizette le a házbért; s eme §§-nak a 6-dik §-al összevetéséből kitetszik, hogy mindig, t. i. akár fizeti a bérlő a lakbért mindjárt az első napon, akár később, a háztulajdonosnak önkényétől függ egyedül, a pontosan vagy késedelmesen fizető bérlőnek a lakást felmondani. A 4-dik §-nak tehát jogi következménye nincsen, s ennél fogva legjobb volna azt, mint a bérlőt haszontalanul *szorongatót*, megszüntetni.

Az 5-dik § szinte igen terhelő lehet a bérlőre nézve, mert arra ez időben két teher sulyosodik; t. i. a birt. lakásérti évnegyedi bér, s a jövőre felfogadott, és még csak használandó lakásérti foglalom. S e terhet leginkább a szegényebb sorsuak fogják érezni.

Itt figyelmet érdemel az, hogy a foglalom adott pénzüsszegnek, például kamatozás által fogja a háztulajdonos hasznát venni egy egész évnegyedig, midőn a bérlő a háztulajdonos részéről a ház használatában nem részesítettik; mi a kétoldalu szerződéseknél természetével ellenkezik. Hogy pedig a foglalom adott pénzüsszegnek hasznát figyelmet érdemlő lehet nagyobb házaknál, kétségtelen. De még feltünőbb leend az, ha a háztulajdonosokat a bérlőkkel Pestvárosának egész területén tömegesen vesszük szemügyre. Mennyi lehet amaz összeg, melyet a bérlők a háztulajdonosoknak évnegyedenként foglalom fizettek, és miből azok már egy évnegyedig hasznot húzhatnak, midőn a háztulajdonosok

a leendő bérlőket meg mi haszonélvezetben sem részesítik?!

Igaz ugyan, hogy a jogosság megkívánja, miszerint a háztulajdonos a bérlő irányában minden kár ellen biztosítva legyen. De én úgy látom, hogy a háztulajdonos nem az adott foglalom, hanem azáltal van biztosítva a bérlő részéről a károsítás ellen, miszerint a természeti jogosságnál fogva mindenkinek, s így a háztulajdonosnak is van kártalanítási joga annak ellenében, ki őt megkárosította.

Ha a bérlő az évnegyed elején a bérleti szerződést megkötve, a háztulajdonost azáltal károsítja, hogy a kötött szerződéstől a törvényes időn túl eláll, s ez okból a háztulajdonos lakót nem kap; akkor a háztulajdonos az adott foglalommal nem fog megelégedni, hanem kártalanítását fogja az őt megkárosító bérlőtől követelni.

Az adott foglalomnak az lehet fő célja, hogy a bérlőt tartóztassa a megkötött szerződésnek könyelmű megszégésétől. A foglalom nem egyedüli, nem is szükséges bizonyítéka a megkötött bérleti szerződésnek; mert annak igazolására, hogy a bérleti szerződés megkötött, más módok is vannak és különösen azok is lehetnek, melyek a felmondásra nézve a kérdéses lakbérleti szabályoknak 11-dik és következő §§-aiban kijelölve vannak.

Szerződést foglalom nélkül is érvényesen kötni lehet, és ha a foglalomnak történt lefizetése tagadtnék, azt szinte bizonyítani kellene. Egyébiránt, ha csupán csak annak jeléül, hogy a bérleti szerződés megkötött, kívánatik foglalom, akkor kisebb arányban fizetendő foglalom is elegendő.

A 6-dik § a felmondást az időre nézve szabályozza. Miután más felmondási feltételek a lakbérleti szabályokban nincsenek megenlítve, e § olvasásánál önkénytelenül támad az olvasóban, kívált ha az bérlő, a kérdés: tehát a háztulajdonos a felmondásban nincsen másképp, mint a felmondási időnek megtartása által korlátozva, és e részben a bérlő egyébkint csupán csak a háztulajdonosnak önkényére van bízva? — ugylátszik.

A mostani szokás mellett nem lehetséges-e, hogy a szerencsétlen bérlőnek egy évben háromszor mondjanak fel a háztulajdonosok, és ő szintannyiszor egy lakásból a másikba költözködni kénytelen? *Például*: a bérlő a Gyertyaszentelőkor történt felmondás miatt Sz. György napkor új lakásba költözködik, és a háztulajdonos 14 nap alatt felmondja a szállást; minek következtében a bérlő Sz. Jakabkor más lakásba, ha kap, költözködik; de a háztulajdonos itt is felmond neki 14 nap alatt, a sajnálatra méltó bérlő tehát kénytelen új lakást keresni, s abba Sz. Mihálykor behurcolkodni; hol a bekövetkező téli időnek zordonsága miatt az eddigi szokás szerint megnyugodhatik legalább a következő Sz. György napig.

A házbérleti szabályokban e méltánytalanságnak nincs eleje véve, s azok folytán csak ama különbség fogna bekövetkezni, hogy a bérlő ezután nem az eddigi szokásos költözködési napokon, hanem április, július és október hónapok elején volna kénytelen költözködni.

Ha már a felmondásra nézve a háztulajdonosnak sorsát a bérlőjével összehasonlítjuk, világos, hogy az sokkal kedvezőbb a háztulajdonosnak. Ugyanis lehetséges, hogy a háztulajdonos a felmondás után több házbért fog kapni a lakásért, s így gazdagodik, míg a bérlő a lakás keresési gondon és fáradságon kívül még legalább a háromszori költözködésnek költségét viseli, s így vagyonában fogvatkozást szenved, mi elmaradt volna, ha a háztulajdonosok neki fel nem mondtak volna.

Ily eset a mostani szokásnál fogva a legrendesebben élő és legpontosabban fizető bérlővel is adhatja ma-

gát elő. S ez nem méltánytalanságra mutató társadalmi hiány-e? — Megengedem, hogy az említett esethez hasonló az életben ritkán jó elő; de tagadni alig fogja valaki, hogy ily eset a jelenlegi szokás szerint lehetséges, és olyanak lehetőségét a házbérleti szabályok nem akadályozzák, mi pedig óhajtható vala.

A háztulajdonos a felmondási visszaélésekre nézve a bérlő irányában védve van a kártalanítási jog és a házbérleti szabályok 25. §-ának rendelete által*); valamint az által is, hogy a bérlő elegendő ok nélkül nem lesz hajlandó magának a felmondás által fáradságot és költséget okozni.

Lehet, hogy valaki azt fogja a háztulajdonosok védelméül felhozni, miszerint a tulajdonost általában s így a háztulajdonost is vagyonának használatában, s annak lehetséges legnagyobb jövedelmeztetésében gátolni a tulajdoni jognál fogva nem szabad. De nem kell feledni, hogy a tulajdonjognak gyakorlata és használata a társadalomban korlátokat szenved, melyek szerint az nem terjedhet annyira, hogy másoknak jogait sértse, vagy veszélyeztesse. *Például:* a tulajdonjognak áthágása, s így jogtalanság volna, saját fegyverét mások sérelmére használni; saját házát mások károsításával felgyújtani, vagy azt lerontani, midőn annak használatához másnak joga van, stb.

Azonban eltekintve a szigorú jogosságtól, nem kell megfélemleni a mélytányosságról, mi a jognak szigorát enyhíti, a társadalomban élőknek érdekeit kiegyeztetni, s ezáltal azok közt a békességet, barátságos egyetértést, a kölcsönös segedelemre hajlamot előteremti, s így az emberiségnek közös céljához közeledést elősegíti.

A házbérleti szerződésnek természetét tekintve, sem lehet védeni amaz állást, melyet a háztulajdonosok a felmondást, illetőleg a behozott (méltán kérdezhetni: ki által és miként behozott?) szokás szerint elfoglalnak. Ugyanis a házbérleti szerződésnek célja egyrészt: a házhelyiségnek célszerű használata, másrészt pedig: a kikötött házbérnek beszedése. A bérleti szerződésnek természetét tekintve, tehát nem volna ok a háztulajdonos részéről felmondásra mindaddig, míg a bérlő a házhelyiséget célszerűleg használja, és a kikötött házbért rendesen fizeti; volna ok a felmondásra csak akkor, ha a bérlő a helyiséget célellesesen használja, s azáltal azt jobban rongja, mintsem az a célszerű használat mellett romolnék, vagy ha a helyiségnek célszerű használat mellett a házbért pontosan nem fizeti. (Folyt. köv.)

CSACSKÓ IMRE.

Türelmi napok.

(Respekt-Tage.)

Anglia nehezen tud megválni megszokott intézményeitől. Persze, mint leghatalmasabb kereskedelmi állam nem kénytelen az egész világ kényelméhez és kívánságaihoz simulni. Ugy tesz, mint az öreg gazdag emberek, kik fiatal ismerőseik és üzlettársaik célszerű ujitásait csak azért nem utánozzák, hogy avult sablonjuk által is azt bizonyítsák, miszerint cégük régi törzsöt, régi házat képvisel.

Pénzüik és tapasztalataik sokasága miatt kénytelenítettnek sokan bibéiket elnézni és túrni is.

A türelmi napokról már hónapok előtt akartam szólni, de értésemre esvén a lapokból, hogy e kérdés éppen az angol parlament elé van terjesztve, ezen sorok megírásával azért vártam maig, mert azzal a reménnyel kecsegtettem magamat, hogy az ezen intézmény elleni támadásomban a praktikus Angliára fogok hivatkoz-

hatni, mint mely ujabban is célszerűtlennek igazolandja a türelmi napokat az által, hogy megszünteti.

Az előterjesztés megbukott a parlamentben. De azért nem szűnt az meg célszerűtlen lenni a világ kereskedelemben, mert sok bajt és kellemetlenséget okoz.

Ha valakinek egy bizonyos összeget kell kapnia Londonban váltóalapján, és 2 nappal reá ugyanannyit köteles fizetni Párisban, beküldi váltóját egy londoni ügynökéhez, hogy az a neki járó összeget vegye fel Londonban, s küldje még az nap Párisba a kérdéses tartozás törlesztésére. Amde Londonban türelmi napok vannak, Párisban meg a code commerce 135. §-sa szerint nem. Ő tehát várni kénytelen három napig; neki meg nem várnak a kiszabott időn túl Párisban egy perczig sem.

Valaki utazik Oroszországban*). Kiszámítja magának, hogy ezen és ezen napig Szt.-Péterváron marad, s ekkor onnét pontosan elindulván, egy bizonyos napon valakivel itt Pesten találkozik. Bécsből Pétervárra szóló váltót visz magával éppen azon napon lejárandót, melyen ő onnét tovább utazni akar.

Minden rendjén megy. Ő várakozása ellenére jól tölti idejét. A lejáratú napon már készen áll bepakolva, hogy tovább utazzék, és a kitűzött időben itt Pesten megérkezessen. Bemutatja az illető háznál váltóját, hogy a szükséges utiköltségeit fedezhesse ennek értékével. Egyszerre azon leverő választ kapja, hogy csak várjon 10 napig, míg a kiméleti napok elmúlnak. Tessék azután pontosnak lenni.

Ha nagyon is realis céggel van dolga, megkaphatja még az nap pénzét Oroszországban szokásos jó magas leszámítási kamat mellett, de ha középszerű házzal van szerencsétlensége érintkezni, mely éppen nem rendelkezik felesleges pénzzel, vagy csupán annyival, hogy fizetéseit csak a mint illik, tehát a kiméleti napok végén és nem előbb képes fizetni, várhat ott pénzére szépen tíz napig.

Ilyen és hasonló körülmények eléggé feltűntetik a türelmi napoknak a pontosságra és kereskedelmi forgalomra való káros voltát.

Mivel pedig hazánk most már napról-napra sürűben érintkezik a legtávolabbi világrészek országaival, nem lesz tán felesleges, ha előadom itt, hogy hol és mennyi türelmi napok vannak még elfogadva.

Azon államokban, melyekről nem teszek itt említést, nem ismernek türelmi vagyis várakozási napokat (Respekt-Tage).

A *Norvégiában* érvényes koppenhageni váltóeljárás szerint 8 nap; kivéve látra szóló váltókat.

Anglia és Amerikában 3 nap. Oly váltóknál azonban, melyek tetszésre vagy látva szólnak, nem járnak kiméleti napok. Valamint azoknál sem, melyek semmi lejáratútal nem bírnak, miután ezek látra szólóknak lenni tekintetnek. S ha a kiméleti harmadik nap ünnepre esik, az már az előző napon fizetendő.

Bilbao állam váltójoga közetkezőket rendeli:

45. §. Azon váltók, melyek bizonyos napra szólnak, ezen szavak hozzátételével, további haladék nélkül pontosan (sin mas término, prefixo), ugyanazon napon, mely rajtok kitéve van, lesz fizetendő.

46. §. Azon váltók, melyek 2, vagy 4 napra lát, vagy kelet után szólnak anélkül, hogy ki volna téve a váltón „további haladék nélkül“, vagy „pontosan“, csak nyolcz türelmi nappal birjanak“ stb.

47. §. Nagyobb világosság és tájékozás kedvéért határoztatik, hogy mind azon váltóknál, melyek ezen

*) Ezt lásd alább.

*) Nem egy hamar jöhet valakinek ugyanerre kedve. De példaképen hozom fel, mert üzleti dolgokban gyakran megtörténik.